

M.D. Calvocoressi, *Moussorgsky*, P 1908, 1911²; A.A. Orłowa, *Trudy i dni Modiest Pietrowicza M. Letopis' žyźni i tvorczestwa*, Mwa 1963; H. Swolkień, *Musorgski*, Kr 1970; T. Malecka, *Modlitwy Borysa Godunowa w dramacie muzycznym M.*, RTK 34(1987) z. 7, 225-237; R. Szirinjan, K. Kondachczan, *Modiest Pietrowicz M.*, Mwa 1989; R. Taruskin, *M. Eight Essays and an Epilogue*, Princeton 1993; T. Malecka, *Słowo, obraz i dźwięk w twórczości Modesta M.*, Kr 1996; G. Golowiński, M. Sabinina, *Modiest Pietrowicz M.*, Mwa 1998; T. Malecka, EM(B) VI 448-461.

Swietlana Kadocznikowa

MUSPILLI, anonimowy zabytek niemieckiej literatury rel. o tematyce eschatol., powstały prawdopodobnie między 821 a 827 na dworze Ludwika Niemieckiego.

M. został odkryty 1817 i wydany (Mn 1832, 1979¹⁶) przez J.A. Schmellera; tytuł utworu pochodzi od starogerm. słowa „muspille” (*dativus*; z wersetu 57); jego sens jest tak „niejasny jak i jego geneza” (H.H. Steinhoff); może oznaczać zarówno „pożar świata”, jak i „sąd ostateczny”, i ma charakter eschatol.; M., z którego zachowało się 103 aliteracyjne wersy (bez początku i końca), zapisany był na okładkach oraz pierwszej i ostatniej karcie traktatu homilet. (→ *Kodeks emmeramski*); G. Baesecke uważa go za swobodne opracowanie wiersza anglosaskiego o Sądzie Ostatecznym *Crist III*.

M. opisuje los człowieka po śmierci i koniec świata; dusza ludzka, po sporze między aniołami a diabłami o jej dalszy los, udaje się do nieba lub piekła; nast. ukazana jest dramatyczna walka proroka Eliasza z Antychrystem; krew brocząca z ran Eliasza roznieca pożar ziemi, co prowadzi do końca świata i nastania Sądu Ostatecznego; Bóg sędzi żywych i umarłych, a każdego dosięga sprawiedliwy wyrok; w końcu ukazuje się krzyż Chrystusa, którego rany doznane z miłości do człowieka stają się widoczne (tu urywa się tekst zachowanego liryku). M. składa się z 2 części, stąd niekiedy przypuszcza się, że może mieć 2 autorów. Miał być alegorycznym ostrzeżeniem i słowno-apokaliptycznym wezwaniem grzesznego człowieka do duchowej przemiany i nawrócenia.

M. Szyrocki, *Dzieje literatury niemieckiej*, Wwa 1969, I 12-13; K. Bertau, *Deutsche Literatur im europäischen Mittelalter*, B 1972, I (passim); H.P. Kursawa, *Antichristsage, Weltende und jüngstes Gericht in mittelalterlicher deutscher Dichtung*, Kö 1976; H. Finger, *Untersuchungen zum „M.“*, Göttingen 1977 (bibliogr.); W. Mohr, W. Haug, *Zweimal „M.“*, T 1977; R. Müller, DLL X 1689-1691 (bibliogr.); H.H. Steinhoff, DLMA VI 822-828 (bibliogr.); O. Neudeck, LThK VII (1998³) 554; H. Jeske, *Zur Etymologie des Wortes „m.“*, ZDA 135(2006) 425-434.

Jolanta Koziej, Stanisław Józef Koz

MUSSET ALFRED de, ur. 11 XII 1810 w Paryżu, zm. 2 V 1857 tamże, poeta, dramaturg, powieściopisarz.

Pochodził z rodziny o lit. zainteresowaniach (jego ojciec wydał dzieła J.J. Rousseau); po ukończeniu 1827 liceum Henryka IV podjął studia prawnicze, a nast. medyczne, ostatecznie jednak poświęcił się literaturze, publikując (od 1833) w „Revue des deux mondes”; był w salonach V. Hugo i Ch. Nodiera, gdzie poznał m.in. A. de Vigny'ego i Ch.A. Sainte-Beuve'a; 1838-48 pracował jako bibliotekarz w Ministerstwie Spraw Wewn.; 1845 otrzymał order franc. Legii Honor., 1852 został wybrany do Académie Française.

Jego debiutancki zbiór poezji *Les contes d'Espagne et d'Italie* (P 1829) ma charakter parodii romantycznych konwencji; poemat *Rolla* (P 1833) obfituje w dygresje, których gł. motywem jest brak obecności Boga i nadziei w ludzkim życiu; historię swego burzliwego związku z G. Sand (1833-35) prze-transponował w powieści *Confession d'un enfant du siècle* (P 1836; *Spowiedź dziecięcego wieku*, Przegląd Tygodniowy (1880), Wwa 1979), która stała się wizerunkiem pokolenia dotkniętego „chorobą wieku” (wytworzone po epoce napoleońskiej poczucie pustki, zniechęcenia, znużenia życiem, niedosytu), a także w ironicznej noweli *Histoire d'un merle blanc* (P 1842; *Dzieje białego kosa*, Wwa 1975); stawiający go w rzędzie wybitnych poetów lirycznych cykl *Les nuits* (1835-37) porusza problem roli miłości i cierpienia w twórczości poetyckiej; chronologicznie i tematycznie związane są z nim utwory – *Lettre à Lamartine*, *Espoir en Dieu*, gdzie powtó-

rzony jest przeświadczenie Rousseau, że Bóg ujawnia się w ludzkim sercu, a nie w umyśle, i *Souvenir*, mówiący o utraconym, lecz ciągle żywym w pamięci szczęściu.

Na twórczość dramatyczną M., ogłoszoną w *Un spectacle dans un fauteuil* (P 1832, 1834) i *Comédies et proverbes* (P 1840, 1853), której patronuje W. Szekspir i P. Marivaux, składają się poematy dramatyczne (*Marrons du feu*, *A quoi rêvent les jeunes filles*), komedie (*Caprices de Marianne*, *Fantasio*, *Chandelier*), dramaty hist. (*André del Sarto*, *Lorenzaccio*, P 1834; przekład pol. Wwa 1972) i przysłowia dramatyczne (*On ne badine pas avec l'amour*, P 1834; *Nie igra się z miłością*, Wr 1953; *Il ne faut jurer de rien*, *Il faut qu'une porte soit ouvert ou fermée*, *On ne surait penser à tout*).

Dzieła M. wydał M. Allem pt. *Poésies complètes* (P 1933), *Théâtre complet* (P 1934) i *Oeuvres complètes en prose* (P 1938); w Polsce ukazał się wybór utworów teatralnych M. w przekł. T. Boya Żeleńskiego *Komedie* (I-II, Wwa 1920-21, 1949) oraz *Poezje* (Wwa 1890, 1957).

H. Lefebvre, *Alfred de M., dramaturge*, P 1955, 1970; A. Lebois, *Vues sur le théâtre de M.*, Av 1966; H.S. Gochberg, *Stage of Dreams. The Dramatic Art of Alfred de M.*, G 1967; B. Masson, *M. et le théâtre intérieur. Nouvelles recherches sur „Lorenzaccio”*, P 1974; P.J. Siegel, *Alfred de M., a Reference Guide*, Bs 1982; C. Malthus, *M. et Shakespeare*, Ot 1984, NY 1988; L. Bishop, *The Poetry of Alfred de M.*, NY 1987.

Grzegorz Kramarek

MUSSO CORNELIO OFMConv, bp, ur. 16 IV 1511 w Piaceny, zm. 9 I 1574 w Rzymie, kaznodzieja i teolog.

Po przyjęciu święceń kapł. był lektorem teologii w Pawii i Bolonii oraz regensem studium zak. w Padwie, od 1538 teologiem, a od 1541 kaznodzieją apostołskim pap. Pawła III, następnie pap. Pawła IV; 1541 został mianowany bpem Bertinoro, a 1544 Bitonto, gdzie przeprowadził 1549 synod diec., wcielając w życie reformy Soboru Tryd. (*Synodus Bituntina*, Ve 1579); wygłaszał kazania do uczestników Soboru Tryd. (*Oratio r.p.d. Cornelii episcopi Bitontini tertia dominica adventus in Concilio Tridentino habita*, R 1545; *Predica del rever. padre f. Cornelio vescovo di Bitonto fatta in Trento per la impresa contra lutherani*, R 1546), które zjednały mu sławę jednego z najlepszych mówców Soboru oraz wybitnego teologa; w swych pismach podejmował kwestię Objawienia Bożego, grzechu pierwotnego, usprawiedliwienia i sakramentów, reprezentując doktrynę Bonawentury i J. Dunsza Szkota; pośmiertnie opublikowano jego *De Deo uno et trino* (Ve 1585), *De divina historia libri tres* (Ve 1585, 15872), *Commentaria in b. Pauli Epistolam ad Romanos* (Ve 1588), *Vita di Maria Vergine Madre di Cristo* (Na 1592).

R.J. Bartman, *Cornelio M., Tridentine Theologian and Orator*, FSt 5(1945) 247-276; G. Odoardi, *Fra Cornelio M., O.F.M.Conv. (1511-1574). Padre, oratore e teologo al Concilio di Trento*, MF 48(1948) 223-242, 450-478, 49(1949) 36-71; tenże, *ECat VIII 1564-1565*; L. Berra, DE II 1088; C.E. Norman, *Humanist Taste and Franciscan Values. Cornelio M. and Catholic Preaching in Sixteenth-Century Italy*, NY 1998.

Roland Prejs

MUSSOLINI BENITO, ur. 29 VII 1883 w Predappio, zm. 28 IV 1945 w Giulino di Mezzegra, polityk, jeden z twórców → faszyzmu.

Był synem kowala Aleksandra, działającego w partii socjalist., i Rosy Maltoni; uczył się w gimnazjum salezjańskim w Faenzy, 1901 w Instytucie Nauczycielskim w Forlimpopoli uzyskał uprawnienia nauczyciela szkół elementarnych; 1902 wyjechał do Szwajcarii, gdzie wstąpił do partii socjalist.; 1904 wrócił do Włoch; od 1909 przebywał w Trydencie, gdzie pracował dla partii socjalist. i współredagował jej organ „L'Avvenire del lavoratore”; nast. redagował gazetę „Il popolo”; był członkiem komitetu wykonawczego Wł. Partii Socjalist., 1912-14 red. naczelnym „Avanti!”; 1914 został wyrzucony z partii za publ. poparcie przystąpienia Włoch do wojny po stronie ententy; nast. założył gazetę „Popolo d'Italia”; 1915 został powołany do wojska (zwolniony po odniesieniu ran); 1919 z kombatantami, m.in. z byłymi socjalistami, zainicjował